

Gheorghe Vrănceanu - 25 de ani de la moarte

Ion CHIȚESCU

Decan al Facultății de Matematică și Informatică, Universitatea din București

April 27, 2004

Se împlinesc 25 de ani de când a plecat dintre noi marele geometru și profesor care a fost academicianul Gheorghe Vrănceanu.

I-a fost dat acestui copil de țăran din nordul Moldovei să urce pe culmile gloriei matematice și să devină una din cele mai ilustre figuri ale Facultății de Matematică de la București. Născut la 30 iunie 1900 în comuna Doagele din județul Vaslui, Gheorghe Vrănceanu a atras atenția învățătorului său G. Arnăuțescu prin marile sale posibilități intelectuale. G. Arnăuțescu a insistat și a reușit să îl trimită pe G. Vrănceanu la liceul "Mihail Kogălniceanu" din Vaslui, unde și-a început formarea ca matematician, avându-i profesori pe viitorii universitari G. Bungețianu și N. Abramescu. Este momentul să subliniem rolul decisiv pe care îl poate avea pentru cariera unui intelectual învățătorul său. Dealtfel, importanța fundamentală a învățătorilor în sistemul educațional a fost subliniată clar și recunoscută de Spiru Haret. Peste ani, G. Vrănceanu avea să-și amintească mereu cu recunoștință de cel care i-a deschis cu clarviziune căile către știință, precum și de marii săi profesori de liceu.

G. Vrănceanu câștigă un concurs în urma căruia câștigă bursa "Adamachi" la Universitatea din Iași, al cărui licențiat (secția matematici) devine în anul 1922. La Iași i-a avut profesori, între alții pe Alexandru Myller, Vera Myller-Lebedev, Simion Sanielevici, Victor Vâlcovici și Simion Stoilow. Imediat după licență, ca recunoaștere a potențialului său matematic, G. Vrănceanu este trimis pentru studii de doctorat la Roma. Sub conducerea marelui geometru Tullio Levi-Civita, G. Vrănceanu devine doctor în matematică al Universității din Roma la 5 noiembrie 1924, în fața unei comisii de examinare prezidată de Vito Volterra. Titlul tezei: *Sopra una teorema di Weierstrass e le sue applicazioni alla stabilita*.

Cu această ocazie, vom face o scurtă paranteză privind legăturile țării noastre cu Italia în domeniul învățământului, științei și culturii. Fără îndoială, dintre surorile noastre de gintă, Franța a exercitat cea mai puternică și cea mai importantă influență asupra învățământului, științei și culturii din țara noastră. Credem însă că nu s-a subliniat suficient rolul jucat de Italia în dezvoltarea științei și culturii românești. Pe lângă G. Vrănceanu, alte "produse" ale școlii italiene de matematică au fost și alți matematicieni de seamă din România, care și-au luat doctoratul în Italia: Octav Onicescu (primul român doctor de la Roma, în fața unei comisii prezidate de Tullio Levi-Civita), Ion Creangă, Gheorghe Galbură, Dumitru Mangeron și alții. Legăturile între țara noastră și Italia au continuat și continuă pe multiple

planuri. Menționăm în acest sens existența celebrei Accademia di Romania de la Roma (cofondator Vasile Pârvan) care a adăpostit și adăpostește tineri români care studiază în Italia sau oameni de știință și cultură români aflați în vizită în Italia.

După obținerea titlului de doctor, G. Vrănceanu se întoarce în țară unde îl aștepta, în mod firesc, o carieră universitară. Conferențiar la Universitatea din Iași între 1926 și 1929, G. Vrănceanu beneficiază de o bursă de studii în SUA, între anii 1927-1928, unde audiază cursuri la celebrele universități Harvard și Princeton. Acolo intră în contact cu O. Veblen și G.D. Birkhoff, cu care va rămâne ulterior în legătură. Între 1929 și 1939 funcționează la Universitatea din Cernăuți, întâi ca profesor agregat, apoi ca profesor titular. La 1 noiembrie 1939 este numit profesor la Universitatea din București (unde va rămâne până la pensionare), ca succesor al lui G. Țițeica.

Activitatea de cercetare și activitatea didactică a lui G. Vrănceanu vor fi analizate cu competență de către specialiștii în domeniu. G. Vrănceanu a fost un mare geometru, activitatea sa principală desfășurându-se în domeniul geometriei diferențiale. În acest domeniu, țara noastră se poate deci mândri cu marile figuri care au fost G. Țițeica (elevul lui Gaston Darboux) și G. Vrănceanu (elevul lui Tullio Levi-Civita) care au creat o puternică școală. Dintre elevii lui G. Vrănceanu vom menționa pe K. Teleman, T. Hangan și S. Ianuș. Lucrările lui G. Vrănceanu au fost citate și folosite de mari matematicieni ca: O. Veblen, G.D. Birkhoff (deja menționați), E. Cartan, J.A. Schouten, I.P. Egorov, P.K. Rașevski, V.F. Kagan, W. Blaschke, S. Sasaki, K. Yano, S. Helgason. În principiu, G. Vrănceanu a fost un adept al Programului de la Erlangen al lui Felix Klein. Menționăm profunda legătură cu mecanica (clasică și relativistă) a lucrărilor lui G. Vrănceanu, teoria sa a spațiilor neolonome fiind de mare notorietate. Ne exprimăm convingerea că **este o datorie de onoare a geometrilor noștri să pună în valoare opera lui G. Vrănceanu, rescriind-o în limbajul modern al matematicilor actuale**, făcând-o astfel să reintre în circuitul cercetării matematice mondiale.

Activitatea lui G. Vrănceanu, atât cea de la catedră, cât și cea de cercetare științifică, a fost unanim recunoscută și onorată. Membru al Academiei Române din 1955, profesorul G. Vrănceanu a fost invitat să țină lecții și conferințe la universități importante: Paris (Collège de France și Institut H. Poincaré), Praga, Roma, Bologna, Napoli, Moscova, Berlin, Beijing, Cracovia, precum și Princeton, Athens și Gainesville (SUA). La unele congrese importante internaționale, G. Vrănceanu a avut un rol special: referent pentru geometrie diferențială la Al Patrulea Congres al Matematicienilor Români (București), Primul Congres al Uniunii Matematice Italiene (Florența), Congresul Matematicienilor Sovietici (Moscova), Congresul Matematicienilor Maghiari, Congresul de Fizică Relativistă (Varșovia), Congresul Internațional al Matematicienilor (Stockholm).

Acum, la 25 de ani de la plecarea dintre noi a profesorului G. Vrănceanu, Facultatea de Matematică și Informatică a Universității din București îi aduce un omagiu pios. Ne exprimăm speranța că opera sa va fi continuată de noii reprezentanți ai școlii noastre de matematică.